

BİLSEM'deki Özel Yetenekli Öğrencilerde ve Örgün Eğitimdeki Öğrencilerde Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersinde Başarıya Etkisi*

Betül Akyürek Tay¹, Mehmet Ali Çakmak²

Özet: Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin BİLSEM'deki özel yetenekli öğrencilerde ve örgün eğitimdeki öğrencilerde kullanımının sosyal bilgiler dersinde başarıya etkisinin araştırıldığı bu çalışmada hem gerçek deneysel hem de yarı deneysel desen kullanılmıştır. 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz döneminde gerçekleştirilen bu çalışmada ikisi deney ve biri kontrol grubu olmak üzere üç gruba çalışma yürütüldüğünden çok aşamalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Buna bağlı olarak araştırmada kolay ulaşılabılır örnekleme, amaçlı örnekleme ve basit seçkisiz örnekleme yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın verileri; sosyal bilgiler başarı testi ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 22 istatistik programı kullanılarak her bir alt problem için verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine tüm gruplardaki öğrenci sayıları 30'un altında olduğu için Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınarak bakılmış ve grupların öntest dışındaki p (.751;.055;.081) değerleri incelendiğinde verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Buna bağlı olarak aritmetik ortalama, standart sapma, standart hata, düzeltilmiş p değerleri, Shapiro-Wilk testi, Wilcoxon İşaretili Sıralar testi, One Way ANOVA testi, Kruskal Wallis H testi, Dunn's ikili çiftler testi ve Levene testi puanları hesaplanmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar kısaca şöyledir: Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören her iki deney grubunun [BİLSEM'deki özel yetenekli öğrencilerden oluşan (deney-1) ve örgün eğitimdeki öğrencilerden oluşan (deney-2)], klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerinden oluşan (kontrol) gruba göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeylerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Deney gruplarının ve kontrol grubunun ön test-son test puanları farkına göre bakıldığında örnek olay yönteminin hem bant karikatürleriyle desenlenerek kullanımının hem de klasik olarak kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersi başarı düzeylerini artırdığı görülmüştür. Bir başka ifadeyle BİLSEM'deki özel yetenekli öğrencilerde ve örgün eğitimdeki öğrencilerde bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin kullanımı sosyal bilgiler dersi başarısını artırmıştır. Bu sonuca bağlı olarak hem sosyal bilgiler hem de sınıf öğretmenlerine bant karikatürlerini kullanmaları önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Akademik Başarı, Bant Karikatürleri, Örnek Olay Yöntemi, Sosyal Bilgiler Dersi

Geliş Tarihi: 21.03.2020 – **Kabul Tarihi:** 15.09.2020 – **Yayın Tarihi:** 29.09.2020

DOI: 10.29329/mjer.2020.272.7

---

* Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi alanında Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK danışmanlığında Dr. Betül AKYÜREK TAY tarafından hazırlanan ve Aralık 2019 kabul edilen "Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersinde Başarıya, Kalıcılığa ve Yaratıcı Düşünme Becerisine Etkisi" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

¹ **Betül Akyürek Tay**, Dr., Sınıf Öğretmeni, Kırşehir Yusuf Demir Bilim ve Sanat Merkezi, ORCID: 0000-0002-1803-7325

Correspondence: betulakyurektay@hotmail.com

² **Mehmet Ali Çakmak**, Prof. Dr., Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Gazi Üniversitesi

The Effect of Case Method Designed with Band Caricatures on Social Studies Lesson Achievement Levels of Gifted Students of BILSEMs and Students in Formal Education

Abstract: This study used both true experimental design and quasi-experimental design to research how the case method designed with band caricatures affects the achievement levels of gifted students and students with normal development in social studies lesson. In this study, which was carried out in the fall semester of the 2018-2019 academic year, deployed multi-stage sampling method due to conducting the study with totally three groups –two experimental and one control group. Therefore, convenience sampling, purposeful sampling and simple random sampling methods are used as well. The data used in the study were collected through the social studies achievement test that was developed by one of the researchers of the study. In the data analyses, SPSS 22 statistical software was used to calculate arithmetical average, standard deviation, standard error, corrected p values, Shapiro-Wilk test, Wilcoxon Signed Rank test, One Way ANOVA test, Kruskal Wallis H test, Dunn's Pairwise test and Levene's test scores. The results reached may be summarized briefly as follows: Social studies lesson academic achievement levels of both of the experimental groups, who were taught with case method designed with band caricatures [group of gifted students (experimental-1) and the group of students with normal development (experimental-2)], are found to be significantly higher than the group of students with normal development characteristics who were taught with classical case method. The difference in the pretest posttest scores of the experimental groups and the control group shows that the case method both in band caricature design and with classical way increase the achievement levels of the students in social studies lesson. In other words, the case method designed with band caricatures increased the social studies lesson achievement levels of gifted students and students with normal development characteristics. On the grounds of these results, both teachers of social studies and primary school teachers are recommended to use band caricatures.

Keywords: Band Caricatures, Case Method, Social Studies Lesson, Academic Achievement

GİRİŞ

Genel olarak bakıldığında eğitim sürecinden geçecek bireylerin sahip olduğu özellikler ve kazandırılması hedeflenen davranış biçimleri onlarla yürütülecek eğitim ve öğretim etkinliklerinin her aşamasını farklı kılabilir. Bu çerçeveden bakıldığında bireyin sahip olduğu her türlü hazır oluş veya hazırbulunuşluk; uygulanacak eğitim ve öğretim faaliyetlerinin şeklini, yönünü, sırasını, yerini ve zamanını değiştirebilir. Bu durum bireysel farklılıklara göre eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yürütülmesini zorunlu hale getirebilir. Normal eğitim öğretim faaliyetleri içinde eğitim öğretimleri devam ettirilen tüm öğrencilerin bu süreç içinde istenen özelliklerle donatılabilmesi bazen mümkün olamamaktadır. Bundan dolayı özel eğitim kavramı ortaya çıkmıştır. Özel eğitim, özel gereksinimi olan bireylerin bağımsız yaşama olasılığını en yüksek düzeye çıkarmayı hedefleyen bireysel olarak planlanan, sistematik olarak uygulanan ve dikkatli bir biçimde değerlendirilen hizmetlerin bütünü olarak tanımlanmaktadır (Kırcaali-İftar, 1998, s.3). Özel eğitim tanımına bakıldığında bireylerin özel gereksinimlere sahip olması gerektiği ve bu özelliklerinden dolayı özel eğitime ihtiyaç duydukları söylenebilir. Özel gereksinimli bireylerden biri de özel yetenekli bireylerdir.

Birçok özellikleri bakımından (bilişsel, fiziksel, sosyal ve duygusal) genel gelişim özellikleri gösteren yaşlılarından farklı bir gelişim durumuna sahip olan öğrencilere özel yetenekli öğrenciler olarak betimlenmek mümkün olabilir. Başka bir tanımlamada özel yetenekli birey; zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi, motivasyon ya da özel akademik alanlarda akranlarına göre üst düzey performans sergileyen kişidir (MEB, 2013, s.7). ABD Eğitim Komisyonu'nun tanımına göre ise seçkin yeteneklere sahip olmasına bağlı olarak yüksek seviyeli iş yapmaya yeterli olduğu alanın profesyonelleri tarafından tespit edilmiş çocuklar özel yetenekli çocuklardır (B.Ö.E.K, 1991'den akt. Ömeroğlu, 2004a, s.312).

Davaslıgil'e göre de (2004, s.35) her çocuğun ilgi, yetenek ve becerileri birbirinden çok farklıdır ve eğitim programlarının mümkün olduğunca bu ihtiyaçları karşılayabilir şekilde düzenlenmiş olması gerekmektedir. Bu bağlamda özel yetenekli öğrencilerin özelliklerinin bilinmesi önemli olabilir. Özel yetenekli çocukların özellikleri Üstün Yetenekliler ve Eğitimleri Komisyonu tarafından 15 başlık altında toplanmıştır. Bunlar şöyledir:

1. Gelişimin tüm alanlarında yaşlılarının ilerisinde olma,
2. Öğrenme ve bilgiye sürekli açıklık duyma,
3. Merak,
4. Kelime hazinesinin zengin olması,
5. Çabuk öğrenme, kavrama ve akılda saklama,
6. Genelleme ve soyutlama yaparak elindeki bilgiyi diğer alanlara aktarma,
7. Niteliksel olarak farklı problem çözme ve öğrenme stratejileri kullanma,
8. İlgisiz gibi görünen işlemler arasında ilgi kurma,
9. Yaratıcılık,
10. Bağımsız çalışma,
11. Kararlılık ve sebat,
12. Karşılarındakinin duygu, düşünce ve ihtiyaçlarına vb. duyarlı olma,
13. Kendini açık seçik ifade etme,
14. Espri yeteneği,
15. Kendini inceleyip, öz eleştiri yapma vb. (akt. Ömeroğlu, 2004b, s.278).

Özel yetenekli öğrencilerin yukarıda betimlenen özellikleri dikkate alındığında bu çocukların da özel eğitime gereksinim duyduklarını söylemek mümkün olabilir. Nitekim birçok ulusun özel yetenekli çocuklar için ayrı eğitim kurumları oluşturduğu ve bu çocuklara uygun eğitim ve öğretim

faaliyetleri yürütüldüğü ilgili literatür incelendiğinde görülebilmektedir (Akarsu, 2004, s.139-140; Davaslıgil, 2004, s.233-235; Davis, 2014, s.35; Bilgili, 2004, s.244). Ülkemizde özel yetenekli çocuklar için yürütülen eğitim öğretim faaliyetlerinin tarihi gelişimine bakıldığında ilk örneğinin Osmanlı Devleti'ndeki Enderun Mektepleri olduğu görülebilir (Ataman, 1998, s.182; Ataman, 2004, s.159; Çağlar, 2004, s.265; Enç, 2004a, s.37; Enç, 2004b, s.16). Osmanlı Devleti'ndeki Enderun Mektepleri uygulamalarını; a) özel sınıflar ve türdeş yetenek sınıfları, b) İnanç Lisesi ve Yeni Ufuklar Koleji, c) Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Eğitim Vakfı, d) Fen Liseleri, e) Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, f) Beyazıt İlköğretim Okulu ve g) Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM), h) Araştırma Geliştirme Uygulama Merkezi (ARGEMER) uygulamalarının izlediği söylenebilir. Araştırmanın özel yeteneklilerle ve bilim ve sanat merkezinde yürütülmesinden dolayı bu bölümde bilim ve sanat merkezlerinin genel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Bilim ve Sanat Merkezleri

Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından "İlköğretim Çağı Öğrencilerinin Özel Yeteneklerini Geliştirme Projesi" ile başlatılan çalışmalar çerçevesinde 1995 yılında ilk kez Ankara'da Bilim ve Sanat Merkezi açılmıştır. Söz konusu merkez, Ümit Bilim ve Sanat Merkezi olarak kurulmuş, daha sonra merkezin ismi Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi olarak değiştirilmiştir. Bugün itibariyle BİLSEM sayısı 159 olmuştur. Bilim ve Sanat Merkezleri üniversite çağına gelene kadar (okulöncesi, ilköğretim ve lise çağlarındaki özel yetenekli) çocukların bireysel yeteneklerini fark etmelerine ve var olan kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla kurulan merkezlerdir. Bu merkezlerdeki eğitim öğretim etkinliklerinin düzenlenmesinde çocukların devam ettikleri örgün eğitim kurumlarındaki öğrenimlerinin aksamamasına özen gösterilmektedir. Bilim ve Sanat Merkezlerine kabul edilen öğrencilerin özel yetenekli olma durumları üç alanda oluşturulmaktadır. Bu öğrenciler görsel sanatlar, müzik ve genel zihinsel yetenek alanlarından merkezlere kabul alabilmektedirler. Bu merkezlerin açılması için bazı özelliklere bakılmaktadır. Bunlar merkezin açılması önerilen yerleşim biriminin özellikleri, ulaşım imkânları ve nüfusunun 100.000'den az olmaması, hizmet alması öngörülen öğrenci sayısı gibi özelliklerdir. Bu özellikleri taşıyan yerleşim birimlerinde valiliklerin teklifi üzerine Millî Eğitim Bakanlığı tarafından uygun görülen yerlerde söz konusu merkezler açılabilir (Ulusoy, Sakaltaş, Güneş, Dokgöz, Akın ve Köseoğlu, 2014, s.42; BİLSEM Yönergesi, 2016, s.2-3).

BİLSEM'lerin işleyişi örgün eğitim kurumlarından farklılıklar arz etmektedir. Örgün eğitim kurumlarında öğrenciler not alma, sınıf geçme gibi amaçları gerçekleştirme durumundayken BİLSEM'lerde öğrencilere süreç odaklı, proje tabanlı öğretim modeliyle öğretim sağlanmakta ve öğrencilerden istenilen niteliklere uygun projeler gerçekleştirmeleri beklenmektedir (Ulusoy, Sakaltaş, Güneş, Dokgöz, Akın ve Köseoğlu, 2014, s.42; Kılıç ve Bağrıaçık, 2017, s.98).

BİLSEM'lere öğrenci kabulü tanılama adı verilen bir süreç sonunda gerçekleşmektedir. Özel yetenekli çocukların tanınmasından sonra BİLSEM'lerde eğitim süreçleri başlamaktadır. BİLSEM'deki eğitim süreçleri belli ilkeler çerçevesinde yürütülmektedir. BİLSEM'lerde eğitim ve öğretim hizmetleri belirlenen ilkeler çerçevesinde beş program dâhilinde sürdürülmektedir. Bunlar şöyledir:

1. Uyum,
2. Destek eğitimi,
3. Bireysel yetenekleri fark ettirme,
4. Özel yetenekleri geliştirme,
5. Proje üretimi ve yönetimi eğitim programlarına alınır (BİLSEM Yönergesi, 2016, s.7).

Özel yetenekli öğrencilerin normal eğitim hizmetlerinin yanında ek eğitim hizmetlerine de tabi tutulduğu anlaşılmaktadır. BİLSEM'lerde sürdürülen eğitim faaliyetlerinde sosyal bilgilerin de yer aldığı görülmektedir. Sosyal bilgiler dersi, 2005 öğretim programlarının hemen hemen hepsinin dayandığı anlayış olan yapılandırmacılık temelinde inşa edildiği bilinmektedir. Yapılandırmacı anlayışın, bireyin özerkliğini kabul eden ve onun özelliklerini merkeze alarak etkinlik temelli bir eğitim ve öğretim anlayışı olduğu söylenebilir. Bu bağlamda sosyal bilgiler programında aktif öğrenme yöntemleri işe koşulmaktadır. BİLSEM'lerdeki eğitim öğretim faaliyetleri incelendiğinde modüller aracılığı ile bu faaliyetlerin yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Söz konusu modüllerin de etkinlikler yoluyla bir başka deyişle aktif öğrenme yöntemlerinin kullanıldığı etkinliklerle yürütüldüğü görülebilir. Aktif öğrenme yöntemlerinden biri de örnek olay yöntemidir.

Örnek Olay Yöntemi

Örnek olay yönteminin yaşamın içinde karşılaşılan ya da karşılaşılmaması mümkün olan sorunlarla öğrencileri öğrenme ortamında karşı karşıya getirerek, öğrencilerin olaylardaki sorunları incelemeleri ve sorunları çözmeye çalışmalarını sağlayıp elde ettikleri çözümleri gerçek hayatta kullanmalarının amaçlandığı aktif öğrenme yöntemlerinden biri olduğu söylenebilir. Nitekim Gözütok (2007, s.267) örnek olay yöntemini, yaşamda karşılaşılmış ya da karşılaşılmaması olası bulunan sorun niteliğindeki olaylara, öğrencilerin katılımı ile çözüm yolları bulma temeline dayandığını belirtmektedir.

Örnek olay yönteminin eğitimde kullanılması çok eski tarihlere kadar gitmektedir. Mesela, Sümerler tarih derslerini örnek olaylarla işlerler, İbraniler de yaşanmış olayları eğitimde kullanmaya çalışırlardı. Doğu dünyasında da örnek olay yöntemi çok eski zamanlarda kullanılmaya başlanmış, Hindistan ve Çin gibi ülkelerde özellikle kültürel öğeler bu amaçla kullanılmıştır. Modern anlamda bu yöntemin eğitime entegre edilmesi üzerine ise değişik görüşler olmasına karşın, genel olarak, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Harvard Üniversitesi'nde ilk olarak kullanıldığı görüşü kabul edilmektedir (Alacapınar, 2008, s.1-2).

Ülkemizde ise örnek olay yöntemi, maalesef, ancak 2004 ilköğretim programının yürürlüğe girmesinden sonra belirli bir oranda kullanılmaya başlanmıştır (Kabapınar, 2007, s.45). Bununla birlikte yeni programdan sonra da bu yöntemin arzu edilen oranda sınıflarda kullanılmadığını, yapılan pek çok araştırma sonucu göstermektedir (Taşkaya ve Bal, 2009; Taşkaya ve Muşta, 2008; Akgül, 2006).

İbrahimoglu (2010, s. 97), sosyal bilgiler dersinde kullanılabilir pek çok öğretim yöntemi bulunduğunu, bunlardan örnek olay yönteminin öğrencilerin etkin, demokratik ve karar alıp problem çözebilen bireyler olarak yetişebilmeleri için kullanılabilir en etkin yöntemler arasında olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte örnek olay yöntemi çok esnek bir öğretim yaklaşımı olarak değerlendirilmekte ve bütün bir kursun eğitim programının temelini oluşturabileceği gibi tek bir ders için de kullanılabilir ifade edilmektedir (Sönmez, 2001, s. 283). Örnek olay yönteminin esnek yapısı onun birçok yöntemi içinde barındırmasından kaynaklanabilir. Nitekim Thomas (2011'den akt. Cengizhan, 2015, s. 267), örnek olay yönteminin farklı yöntemleri içinde barındırdığını, kanıt ve araştırma temelli olduğunu, gerçek bir yaşam içeriğinin birçok yönüyle ele alındığını ve öncelikli amacın bir konu üzerinde derinlemesine bir anlayış üretmeyi sağladığını belirtmektedir.

Örnek olay yöntemi ile ilgili yapılan tanımlar ele alındığında örnek olayın farklı yollarla ve farklı şekillerde öğrenme ortamlarına getirilebileceği görülmektedir. Örnek olayı hem bir metin aracılığıyla hem de görsel olarak öğrenme ortamına getirmek mümkün görülmektedir. Bu da örnek olayların farklı türleri olduğu anlamına gelebilir.

Örnek Olay Türleri

Örnek olay yönteminin türleri için iki farklı sınıflamanın söz konusu olduğu söylenebilir. Bunlardan birinde örnek olay iki farklı türe ayrılarak betimlenmektedir. Bu sınıflandırmada örnek olay; genel biçim ve sunuş biçimine göre örnek olaylar şeklindedir. Genel biçim olarak örnek olaylar altı alt başlık altında türe ayrılmaktadır. Bunlar; tüm metin, kısaltılmış örnek olay, düzensiz örnek olay, eksik metin, etkileşim durumu, birbirini izleyen örnek olaydır (Kemertaş, 2001, s.219-220; Sönmez, 2001, s.286-287; Alacapınar, 2008, s.7-9; Aydın, 2011, s.95-96).

Sunuş biçimi olarak örnek olaylarda ise örnek olayların sunum şekilleri ön plana çıkmaktadır. Sınıflama bu bağlamı kapsamakta ve sınıflamada yazılı, sözlü, okuyarak ya da yazarak anlatma, filmle, resimle anlatım, video teyple, slaytla, levhalarla ve dramatize ederek anlatım şeklindedir (Kemertaş, 2001, s.220; Sönmez, 2001, s.287; Alacapınar, 2008, s.9; Aydın, 2011, s.103-104).

Örnek olay yönteminin türlerinin ikinci sınıflamasında ise örnek olaylar 4 türde incelenmektedir. Bunlar; yazılı, diyalog temelli, gazete temelli ve görseldir (Kabapınar, 2014, s.116-117). Bu çalışmada görsel örnek olay kullanılmıştır. Karikatür ya da resim gibi araçlarla oluşturulan, bireysel ya da sosyal bir sorunun bu yolla sergilenmesine görsel örnek olay adı verilmektedir. Görsel örnek olaylar, bir örnek olayın öğrenciye kazandırabileceği tüm becerileri geliştirebileceği ve buna ek

olarak öğrencilerin görsel okuma becerilerini de geliştirebileceği belirtilmektedir (Kabapınar, 2014, s.121). Bu çalışmada kullanılan görsel örnek olaylar bant karikatürleri ile desenlenmiştir.

Bant Karikatürü

Karikatür bir mizah türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Öngören'e göre (1998, s.34) fıkra, mizahi hikâye, mizahi şiir, karikatür, yazısız karikatür, kukla ve komediler mizah türleri olarak değerlendirilmektedir. Günümüzde görsel medyanın gelişmesi ile bir mizah türü olan karikatürler ve çizgi film animasyonları daha çekici hale gelmiştir (Başarmak, 2013, s.20). Karikatür, farklı üslup ve anlayışlar çerçevesinde çok farklı sınıfları bir araya getirerek ya da günlük hayatta olmayan bir görüntü tablosu içinde olağan bir durumu sergileyerek mizahı sağlamaktadır (Öngören, 1998, s.37). Karikatür, dolayısıyla mizah öğrencilere ve öğretmenlere daha rahat, ilgi çekici ve motive edici bir sınıf atmosferi sağlamakta ve mizahın; problem çözme, yaratıcılık, dil becerileri ve stresle başa çıkma gibi bilişsel becerilerle ilişkili olduğu savunulmaktadır (Bayülgen, 2011, s.40). Karikatürler, öğrencilerin konuya ilişkin eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirmek, ön bilgilerini ortaya çıkarmak, yorumlayabilme ve iletişim becerilerini sağlamak, tartışma sürecini başlatmak, hayal gücünü kullanmada cesaretlendirmek, konuya öğrencilerin dikkatini çekmek, konunun araştırılmasını sağlamak ve öğrenilenleri değerlendirmek amacıyla kullanılabilir (Kleeman, 2006'den akt. Başarmak, 2013, s.4). Kılınç'a göre (2008, s.91), eğitimde mizah ile ilgili olarak yapılan çalışmalar incelendiğinde mizahın bilgi sağlamada, kalıcılıkta, yaratıcılık ve eleştirel düşünmede, problem çözme becerilerinde, ilgi ve dikkatin artırılmasında, öğrenmeye yönelik tutumlarda olumlu etkileri olduğu görülmektedir.

Alanyazında karikatürlerle ilgili olarak farklı sınıflandırmalar yapıldığı görülmektedir. "Bu sınıflamalardan biri malzemenin tarzı, tekniği ve kurgu-yapı özelliklerine dayalı olarak yapılan sınıflandırmadır. İfade tarzına göre karikatürler, yazılı ve yazısız karikatürler olmak üzere ikiye ayrılır. Yazılı karikatürler, daha çok günlük gazetelerde yayımlanan geniş kitleleri hedefleyen ve çizgilerin yazılarla desteklendiği karikatürlerdir. Yazısız karikatürler, uluslararası dil olma özelliği ve sanatsal kaygı taşıyan ve yazının mümkün olan en az düzeyde veya hiç kullanılmadığı karikatürlerdir. Tekniğine göre karikatürler ise renkli ve siyah-beyaz olmak üzere ikiye ayrılırlar. Renkli karikatürler, yazı ve çizgilerin kuru, pastel, guaj vb. türden boylarla renklendirilmesiyle oluşturulan karikatürlerdir. Siyah-beyaz karikatürlerde beyaz zemin üzerinde siyah çini mürekkebi kullanılarak üretilen karikatürlerdir. Kurgu-yapı özelliğine dayanan karikatürler kendi içinde ikiye ayrılırlar. Bunlardan tek kare karikatürler, esprinin tek bir karede (bir aşamada) anlatıldığı karikatürlerdir. Bant karikatürler ise belirli mekânların, tiplerin bulunduğu seri olarak çizilen bir olay örgüsünü içeren karikatürler olarak sınıflandırılabilir (Uslu, 2004'den akt. Özşahin, 2009, s.103).

LaRossa, Jaret, Gadgil ve Wynn'a göre (2000, s.378) bant karikatürlerinin diğer gerçeklerle birlikte cinsiyet, ırk ve sınıf ayrımlarını yansıtan birçok deneysel olarak yapılan çalışmalar, onları sosyal bilimlerde ciddiye almaya yönelik güçlü bir durum oluşturmaktadır. Bununla birlikte bant

karikatürleri ile günlük hayat arasında bir bağ olduğunu söylemek, bağlantıların basit olduğunu söylemek anlamına gelmemekte aksine bant karikatürleri toplumsallaşma süreci ifadesi ile daha seçici ve daha etkileşimli bir boyutu ifade etmektedir. Sosyal bilgiler dersinin ana amaçlarından birinin öğrenciyi toplumsallaştırmak olduğu düşünüldüğünde bant karikatürlerinin sosyal bilgiler dersinde kullanımının avantajlı olabileceği ifade edebilir.

Alan yazın tarandığında sosyal bilgiler dersinde örnek olay yönteminin etkililiğinin araştırıldığı çalışmaların olduğu görülmektedir (Pehlivan, 1997; Uğur, 2007; Aydemir, 2010; Boztaş, 2013; İbrahimoglu ve Öztürk, 2013; Yetim, 2015). Bu çalışmalarda örnek olay yönteminin öğrenci başarısını artırdığı, yaratıcı düşünme becerisini geliştirdiği, derse yönelik tutuma olumlu etki ettiği ve bilgilerin kalıcılığını sağladığı tespit edilmiştir. Fakat örnek olay yöntemi ile karikatür veya bant karikatürünün kullanılmadığı yani görsel örnek olay yönteminin kullanılmadığı görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımı ile ilgili olarak alan yazında çalışmaların yapıldığı anlaşılmaktadır (Durualp, 2006; Köseoğlu, 2009; Palaz, 2010; Koçoğlu, 2012; Barut, 2017). Ancak sosyal bilgiler dersinde bant karikatürlerinin kullanıldığı bir çalışmanın alan yazında yapılmadığı tespit edilmiştir.

Alan yazın tarandığında karşımıza çıkan bir başka gerçek özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde bant karikatürlerinin kullanıldığı bir çalışmanın var olmadığıdır. Bu çalışmanın, bant karikatürleriyle desenlenen örnek olay yönteminin hem özel yetenekli öğrencilerde hem de örgün eğitimdeki öğrencilerde sosyal bilgiler dersinde akademik başarıya etkisini ortaya çıkaracağından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın hem özel yetenekliler eğitimi alanına hem örgün eğitimdeki çocukların eğitimi alanına hem de sosyal bilgiler eğitimi alanına katkı sağlaması beklenmektedir. Alan yazındaki boşluğun doldurulmasının yanında aktif öğrenme yöntemlerinden biri olan örnek olay yönteminin farklı kullanım şeklinin deneysel olarak ortaya çıkarılacak olması çalışmanın bir başka önemini oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin BİLSEM'deki özel yetenekli öğrencilerde ve örgün eğitimdeki öğrencilerde kullanımının sosyal bilgiler dersinde başarıya etkisi araştırmaktır. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

1. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören BİLSEM'deki özel yetenekli öğrencilerin (deney-1) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

2. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerin (deney-2) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

3. Klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerin (kontrol) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

4. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören BİLSEM'deki özel yetenekli öğrenciler (deney-1) ile örgün eğitimdeki öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerin (kontrol) son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

YÖNTEM

Araştırmada, deneysel yöntem kullanılmıştır. Deneysel yöntemin temelinde deney vardır. Deney, bir hipotezin doğruluğunu incelemek veya bilenen bir gerçeği göstermek için kontrollü şartlar altında yapılan bir test olarak tanımlanabilir. Bu tanımlamanın kilit unsuru kontroldür ve deneysel araştırma bu yönü ile deneysel olmayan nicel araştırmalardan farklıdır (Muijs, 2004, s.13). Deneysel desenler farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Robson ve McCartan'a göre (2016, s.103) üç tür deneysel desen vardır ve bunlar; gerçek deneysel, yarı-deneysel ve tek vaka deneysel desenleridir. Fraenkel, Wallen ve Hyun ise (2012, s.268-280) deneysel desenleri zayıf deneysel, gerçek deneysel, yarı deneysel ve faktöriyel desen olmak üzere dört desen olarak betimlemektedirler. Bu araştırmada deneysel desenlerden hem gerçek deneysel desen hem de yarı deneysel desen kullanılmıştır. Her iki desen türünde yer alan ön test-son test kontrol gruplu desen tercih edilmiştir.

Çalışmanın gerçek deneysel desen boyutunu devlet okulundan araştırmaya dâhil edilen gruplarla yapılan deneysel boyut oluşturmaktadır. Deney-2 grubu ile kontrol grubu bir devlet ortaokulundan rastgele atama yoluyla oluşturulmuştur. Bu grupların oluşturulmasında okul yönetimi ile işbirliği yapılmış ve ilkokullardan belli bir başarı yüzdesi ile gelen öğrencilerden rastgele iki gruba atama yoluyla sınıflar oluşturulmuştur. Creswell'e göre (2014, s.295) gerçek deneysel desen rastgele atama yoluyla oluşturulmuş iki gruptaki katılımcıları içeren geleneksel ve klasik bir desendir ve her iki gruba da ön test ve son test uygulanır, deneysel işlem sadece deney grubuna yapılır.

Cohen, Manion ve Morrison'a göre (2007, s.275) gerçek bir deneysel desen bazı anahtar özellikleri içermelidir. Bunlar; a) bir veya daha fazla kontrol grubu, b) bir veya daha fazla deney grubu, c) deney ve kontrol gruplarına seçkisiz atama, d) grupların denkliliğini garanti etmek için ön test, e) bağımlı değişken üzerinde etkileri görmek için son test, f) deney grubuna ya da gruplarına bir veya daha fazla müdahale (işlem), g) bağımsız değişkenlerin izolasyonu, kontrolü ve manipülasyonu ve h) deney ve kontrol grupları arasında etkileşimsizliktir.

Araştırmanın gerçek deneysel deseninde bir kontrol ve bir deney grubu yer almış, deney ve kontrol grupları seçkisiz atama yoluyla oluşturulmuş, grupların denkliliğini garanti etmek için ön test uygulanmış, bağımlı değişken olan sosyal bilgiler dersi başarısı için son test uygulanmış, deney grubuna bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay müdahale olarak kullanılmış, bağımsız değişken olan bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemi izole edilmiş, kontrol grubunda klasik örnek olay yöntemi kullanılmış, kontrolü ve manipülasyonu sağlanmış ve de deney ve kontrol grupları

arasında etkileşimsizlik sağlanmıştır. Bu bağlamda çalışmanın gerçek deneysel deseni garanti altına alınmıştır.

Çalışmanın yarı deneysel desen boyutunu ise Bilim ve Sanat Merkezinden oluşturulan deney-1 grubunun, devlet okulundan oluşturulan deney-2 grubuna ve kontrol grubuna eşleştirme yoluyla çalışmaya dâhil edilmesi boyutu oluşturmaktadır. Yarı deneysel desen boyutunda da ön test ve son test kullanılmış, deneysel işlem deney-1 grubuna da uygulanmıştır.

Howit'e göre (1997'den akt. Büyüköztürk, 2011, s.19) ön test-son test kontrol gruplu desen, yaygın olarak tercih edilen karışık bir desendir. Bu desende katılımcılar hem deneysel işlemde önce ve hem de deneysel işlemde sonra bağımlı değişkenle ilgili olarak ölçülürler. Ön test-son test kontrol gruplu desen, bir ilişkili desendir. Bunun nedeni ise katılımcıların bağımlı değişken üzerinden iki kez ölçülmesidir. Bunun yanında, farklı deneklerden oluşan deney ve kontrol gruplarının ölçümlerinin karşılaştırılması nedeniyle de bu desen, ilişkisizdir. Bir yanı ile ilişkili bir yanı ile ilişkisiz olan bu desen karışık bir desen olarak ifade edilmektedir.

Muijs'e göre ise (2004, s.18) ön test-son test kontrol gruplu desen aşağıdaki adımlarla gerçekleştirilir:

1. Katılımcılar, deney ve kontrol grubu olarak iki gruba yerleştirilir.
2. Deney grubu bir işleme tabi tutulurken kontrol grubunda bu işleme yer verilmez.
3. Deneyin etkisini ölçmek için kullanılan herhangi bir araçla her iki grup işlem yapılmadan önce ön teste ve genellikle aynı araçla işlem yapıldıktan sonra son teste tabi tutulur.

Araştırmada katılımcılar, deney-1, deney-2 ve kontrol grubu olarak üç gruba yerleştirmiştir. Deney gruplarına bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemi uygulanırken kontrol grubunda klasik örnek olay yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmada BİLSEM'deki özel yetenekli öğrencilerden oluşan deney-1 grubu sadece deney grubu olarak kullanılırken, devlet okulundan seçilen deney-2 grubu hem deney hem de deney-1 grubu için kontrol grubu olarak kullanılmıştır. Kontrol grubu hem deney-1 hem de deney-2 grubu için kontrol grubu işlevine sahiptir.

Dolayısıyla araştırmada bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin BİLSEM'deki özel yetenekli öğrenciler ve örgün eğitimdeki öğrencilerin sosyal bilgiler dersi başarısına etkisine deney-1 grubu ile deney-2 ve kontrol grubuna "Sosyal Bilgiler Başarı Testi (SBBT)" ön test ve son test olarak uygulanmıştır.

Çalışmada ön test-son test kontrol gruplu gerçek deneysel desenin simgesel görünümü şöyledir:

Gruplar	Grup Oluşturma	Ön test	Uygulama	Son test
D-2	R	O1	X	O3
K	R	O2		O4

Şekil 1. Gerçek deneysel desende ön test-son test kontrol gruplu desen

D-2: Deneysel gruba (örgün eğitimdeki öğrenciler)

K: Kontrol grubu (örgün eğitimdeki öğrenciler)

R: Grupların yansız (rastgele) oluşturulması

O: Ölçme

X: Yapılan deneysel müdahale veya uygulama (bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemi)

Çalışmada ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desenin simgesel görünümü şöyledir:

Gruplar	Grup Oluşturma	Ön test	Uygulama	Son test
D-1	M	O1	X	O4
D-2	M	O2	X	O5
K	M	O3		O6

Şekil 2. Yarı deneysel desende ön test-son test kontrol gruplu desen

D-1: Deneysel gruba (BİLSEM'deki özel yetenekli öğrenciler)

D-2: Deneysel gruba (örgün eğitimdeki öğrenciler)

K: Kontrol grubu (örgün eğitimdeki öğrenciler)

M: Grupların eşleştirme yoluyla oluşturulması

O: Ölçme

X: Yapılan deneysel müdahale veya uygulama (bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemi)

Araştırmada hem gerçek deneysel hem de yarı deneysel ön test - son test kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan desenin simgesel görünümü aşağıdaki gibidir:

Gruplar	Ön test	Uygulama	Son test
D-1	SBBT1	Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş	SBBT2
D-2	SBBT1	Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş	SBBT2
K	SBBT1	Örnek Olay Yöntemi	SBBT2

Şekil 3. Araştırmada kullanılan desenin simgesel görünümü

D-1: Deneysel gruba (BİLSEM'deki özel yetenekli öğrenciler)

D-2: Deneysel gruba (örgün eğitimdeki öğrenciler)

K: Kontrol grubu (örgün eğitimdeki öğrenciler)

SBBT: Sosyal Bilgiler Başarı Testi

Çalışma Grubu

2018-2019 eğitim öğretim yılı güz döneminde gerçekleştirilen bu çalışmada ikisi deney ve biri kontrol grubu olmak üzere üç grupta çalışma yürütüldüğünden çok aşamalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çok aşamalı örneklemede örneklemin her aşamasında farklı yöntem izlenebilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018, s.87). Buna bağlı olarak araştırmada örnekleme yapılırken her aşamada farklı bir örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Birinci aşamada kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile araştırmacının görev yaptığı il seçilmiştir. Creswell'e göre (2014, s.149) kolay ulaşılabilir örnekleme tekniğinde amaç, uygun ve gönüllü olan katılımcıları araştırmaya dâhil etmektir. Çalışmanın deneysel olması zorlayıcı bir etken olarak araştırmada kolay ulaşılabilir örnekleme seçimine yönlendirmiştir.

İkinci aşamada çalışma grupları belirlenmiştir. Çalışmanın deney-1 grubunu, özel yetenekli öğrencilerin devam ettiği il merkezindeki tek bilim ve sanat merkezi olan Yusuf Demir Bilim ve Sanat Merkezi'nden oluşturulmuştur. Deney-1 grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Yusuf Demir Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden 5. sınıftaki 10 öğrencinin tamamı araştırmaya dâhil edilmiş, başka bir örnekleme yoluna gidilmemiştir. Bu merkezin seçilmesinde araştırmacının söz konusu merkezde çalışıyor olması ve buna bağlı olarak çalışmanın izinlerinin alınmasının, uygulamanın yapılmasının, öğrencilerin gönüllülük düzeyini artırmanın kolay ve ekonomik olması etkili olmuştur. Bu öğrencilerin oluşturduğu grup araştırmada "Deney-1 Grubu" olarak betimlenmiştir. Bu öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1 Araştırmanın Deney-1 Grubunda Yer Alan BİLSEM'deki özel yetenekli Öğrencilerin Cinsiyet Durumu

Cinsiyet	N	%
Kız	8	80
Erkek	2	20
Toplam	10	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmanın deney-1 grubunu oluşturan BİLSEM'deki özel yetenekli öğrencilerin cinsiyete dağılımda kız öğrencilerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Kız öğrenciler, grubun %80'ini oluştururken erkek öğrenciler ise %20'sini oluşturmuştur.

Çalışmanın deney-2 ve kontrol grubu belirleme işlemi iki adımda gerçekleşmiştir. Birinci adımda kolay ulaşılabilir örnekleme yoluna gidilmiştir. Bu adımda Kırşehir il merkezinde bulunan ortaokullardan araştırmacının, çalışma için gerekli izinleri alması, uygulamanın yapılması, öğrencilerin gönüllülük düzeyini artırmada hem okul yönetimi hem de sosyal bilgiler öğretmenleri ile

iş birliği yapmasının kolay olduğu Cumhuriyet Ortaokulu araştırmanın kolay ulaşılabilir örnekleme olmuştur.

İkinci adımda basit seçkisiz örnekleme yoluna gidilmiştir. Bu adımda okul yönetimi ile iş birliği yapılmış ve iki şubeye öğrencilerin öncelikli olarak ilkökul başarı notu dikkate alınarak seçkisiz bir şekilde dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Seçkisiz yolla oluşturulan 2 adet 5. sınıf şubelerine ön test uygulanmış ve ön test sonuçlarına göre ve seçkisiz yolla bir şube “Deney-2 Grubu” bir şube de “Kontrol Grubu” olarak betimlenmiştir. Böylece belirlenen Cumhuriyet Ortaokulu 5. sınıfındaki 2 şubeden deney-2 grubunda 28 öğrenci ve kontrol grubunda 29 öğrenci olmak üzere toplam 57 öğrenci araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2 Araştırmanın Deney-2 ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Cinsiyet Durumu

Cinsiyet	Deney-2 Grubu		Kontrol Grubu	
	n	%	n	%
Kız	14	50	17	58.6
Erkek	14	50	12	41.4
Toplam	28	100	29	100

Tablo 2 incelendiğinde araştırmanın deney-2 grubunu oluşturan örgün eğitimdeki öğrencilerin cinsiyete göre dağılımda kız ve erkek öğrencilerin birbirine eşit olduğu, kontrol grubunda kız öğrencilerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Kız öğrenciler, grubun %56.6’sını oluştururken erkek öğrenciler ise %41.4’ünü oluşturmuştur.

Araştırma Gruplarının Denkliğinin Belirlenmesi

Araştırma, iki deney ve bir kontrol grubu olmak üzere üç grup üzerinde gerçekleştirilmiştir. Grupların deneysel işlem öncesi denkliğini belirlemek için Sosyal Bilgiler Başarı Testi ön test olarak uygulanmıştır. Grupların denkliğini belirlemek için seçilecek olan testi belirlemek için ön test sonuçlarının normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Tüm gruplardaki öğrenci sayıları 30’un altında olduğu için Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınmış ve p (.751;.055;.081) değerleri incelendiğinde üç grubun p değerleri .05’ten büyük olduğu için verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Verilerin normal dağılım göstermesi parametrik testlerle analizlerin yapılacağı anlamına gelmektedir. Bu aşamada üç grup yani üç bağımsız değişken arasında anlamlı farka bakılacağından hangi testin işe koşulacağına kararını vermek için varyans analizi testlerinin bir başka varsayımı olan varyansların eşit olup olmadığına Levene istatistiği p değeri (0.757) 0.05’ten büyük olduğu için varyansların eşitliğini sağladığı görülmüş ve One Way ANOVA testi yapılmasına karar verilmiştir. Deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının deneysel işlem öncesi denkliğini incelemek amacıyla yapılan varyans analizi (One Way ANOVA) sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3 Araştırma Gruplarının Denkliğini Belirlemede Ön Teste Göre “One Way Anava Testi” Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	df	KO	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	2.150	2	1.075	.139	.871	--
Gruplar içi	495.521	64	7.743			
Toplam	497.672	66				

Tablo 3’e göre deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının denkliğini belirlemede sosyal bilgiler dersi başarı testi ön test sonuçlarının gruplara göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir [F(2-64)= .139; p>0.05]. Bu sonuca göre araştırma gruplarının sosyal bilgiler dersi başarı testi puanları yönünden denk düzeyde oldukları bir başka ifade ile deneysel işlem öncesi araştırma gruplarının birbirine denk olduğu söylenebilir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri Akyürek Tay (2019) tarafından geliştirilen “sosyal bilgiler başarı testi” ile toplanmıştır. Sosyal bilgiler başarı testi, 5. sınıf sosyal bilgiler dersi müfredatında yer alan “Kültür ve Miras” ünitesindeki kazanımlara uygun olarak geliştirilmiştir. Başarı testi 25 sorudan oluşmuş ve alfa güvenirlik katsayısı .914 olarak hesaplanmıştır.

Araştırma Süreci ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın uygulama aşamasına geçmeden önce gerekli izinler alınmıştır. Uygulama aşamasıyla ilgili yapılan eylemler sırasıyla aşağıdaki maddelerle açıklanmıştır.

1. Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler başarı testi geliştirilmiştir. Geliştirilen başarı testi ön test olarak kullanılarak çalışma gruplarının tespiti gerçekleştirilmiştir.

2. Araştırma 5. sınıf “Kültür ve Miras” ünitesinde gerçekleştirileceğinden öncelikle ders planları hazırlanmıştır. Ders planlarının içinde bir etkinlik örnek olay yöntemi ile tasarlanmıştır. Hazırlanan planlar Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi’nden iki uzmana ve ikisi devlet biri özel okulda çalışan üç sosyal bilgiler öğretmeninin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan ve sosyal bilgiler öğretmenlerinden alınan dönütler çerçevesinde ders planları gözden geçirilmiş ve son halleri oluşturulmuştur.

3. Hazırlanan ders planlarında yer alan örnek olaylar bant karikatürleri ile kullanılacağından bant karikatürlerinin oluşturulması aşamasına geçilmiştir. Oluşturulan bant karikatürlerinin anlaşılabilirliği için örneklem grubunda yer almayan 5. sınıf öğrencileri ile paylaşılmıştır.

4. Bant karikatürleri ile oluşturulan ders planları deney gruplarında, bant karikatürü olmayan ders planları kontrol grubunda işe koşulmuştur.

5. Deney ve kontrol gruplarında ön test uygulamaları kapsamında sosyal bilgiler başarı testi uygulanmıştır.

6. Deney-1 grubunda öğretim etkinlikleri araştırmacı tarafından yapılırken, deney-2 ve kontrol grubunda etkinlikler söz konusu grupların sosyal bilgiler öğretmeni tarafından uygulanmıştır. Her bir kazanım için oluşturulan ders planları işe koşulmadan önce sosyal bilgiler öğretmeni ile paylaşılmış ve etkinliklerin paralel yürütülmesi için gerekli hassasiyet oluşturulmuştur.

7. Deney ve kontrol gruplarında öğretim etkinliklerinin uygulanması 6 hafta süre ile gerçekleştirilmiştir. Sosyal bilgiler programında kültür ve miras ünitesi için programda öngörülen süre 18 saattir ve araştırmada da bu süre tam kullanılmıştır.

8. Deney-1 ve deney-2 grubundaki öğrencilere bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay müdahale olarak kullanıldığından öğrencilere bu yöntemin nasıl kullanılacağı ile ilgili bilgiler verilmiş ve örnek uygulama ile öğrencilerden neler yapmaları gerektiği konusu açıklığa kavuşturulmuştur. Kontrol grubunda ise klasik örnek olay yöntemi kullanılacağından bu gruptaki öğrencilere örnek olay yöntemi tanıtılmış, yöntemde onlardan nelerin istendiği açıklanmıştır. Ünitenin konu ve kazanımlarının tam olarak öğretilirliğini sağlamak için birçok yöntem, teknik, kaynak ve materyalden yararlanılmıştır. Kazanımlarla ilgili olarak çeşitli çalışma yaprakları ve etkinlikler tasarlanmış ve bu çalışma yapraklarının ve etkinliklerin her üç grupta da ortak kullanımı gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte her bir zamanım bittikten sonra o kazanım ile ilgili sınıf için değerlendirme etkinlikleri yapılmıştır. Sosyal bilgiler programının öngördüğü yapılandırmacı anlayışın işe koşulmasına özen gösterilmiştir.

9. Uygulamalar bittikten sonra deney ve kontrol gruplarına son test olarak sosyal bilgiler başarı testi uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın veri kaynaklarını deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilere uygulanan sosyal bilgiler başarı testine öğrencilerin verdikleri cevaplardan oluşan veriler oluşturmaktadır.

Araştırmada kullanılan sosyal bilgiler başarı testi araştırmacı tarafından geliştirilmiş ve bu aşamada SPSS 22 istatistik programı kullanılmış, aritmetik ortalama, standart sapma, standart hata ve düzeltilmiş p değerleri kullanılmıştır.

Araştırmada bağımlı değişkenlerin bağımsız değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığının test edilmesi için öncelikle her bir bağımsız değişkenin bağımlı değişkene göre elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediği test edilmiştir. Bağımsız değişkenlerin her birinin grup büyüklüğü otuzun (30) altında olduğundan Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. Shapiro ve Wilk'e göre (1965'ten akt. Demir, Saatçioğlu ve İmrol, 2016, s.134) örneklem büyüklüğünün 35'ten küçük olması durumunda Shapiro-Wilk testi kullanılabilir. Verilerin normal dağılımları test edildikten sonra paralel test ölçümleri için normal dağılım göstermeyen veriler için Wilcoxon İşaretili Sıralar testi uygulanmıştır. Bağımlı değişken üzerinde etkisi incelenen 2'den fazla değişkene sahip bağımsız değişkenlerin etkisi ise normal dağılım gösteren veriler için One Way ANOVA testi, normal

dağılım göstermeyen veriler için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis H testinde anlamlı fark belirlenmişse anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunun tespiti için parametrik olmayan çoklu karşılaştırma testlerinden Dunn's ikili çiftler testi uygulanmıştır. Parametrik testlerin kullanımında varyansların eşitliğine Levene testi ile bakılmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine yönelik elde edilen istatistiksel sonuçlara ve yorumlarına yer verilmiştir.

1. Birinci Hipoteze Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci hipotezi “bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören BİLSEM’deki özel yetenekli öğrencilerin (deney-1) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.” şeklindedir.

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin BİLSEM’deki özel yetenekli öğrencilerde sosyal bilgiler dersinde başarıya etkisini belirlemek için yapılan deneysel işlem öncesi ve deneysel işlem sonrası başarı testinden alınan puanlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının test edilmesi için öncelikle verilerin normal dağılımlarına her iki teste katılan öğrenci sayısı 30’un altında olduğundan Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınmış ve p (.751; .012) değerleri incelendiğinde iki ölçümün p değerlerinden birinin .05’ten küçük olduğu tespiti ile verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak grupların ön test ve son test sosyal bilgiler başarı puanları arasında anlamlı farkı test etmek için “Wilcoxon işaretli sıralar testi” yapılmıştır. Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4 BİLSEM’deki özel yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Ön Test Puanları ile Son Test Puanlarının “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” Sonuçları

Son-test Ön-test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	0.00	0.00	-2.812	0.005
Pozitif Sıra	10	5.50	55.00		
Eşit	0	-	-		

“Wilcoxon işaretli sıralar testi” sonuçlarına göre, bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören BİLSEM’deki özel yetenekli öğrencilerin (deney-1) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($z=-2.812$, $p<0.05$). Pozitif sıra ortalamalarına göre öğrencilerin tamamı son testte puanlarını ön teste göre artırmışlardır. Bu bağlamda anlamlı farkın son test lehine olduğu görülmektedir. Bir başka ifade ile bant karikatürlerinin kullanımı BİLSEM’deki özel yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersi akademik başarılarını olumlu yönde artırmıştır.

2. İkinci Hipoteze Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci hipotezi “bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerin (deney-2) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.” şeklindedir.

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin örgün eğitimdeki öğrencilerde sosyal bilgiler dersinde başarıya etkisini belirlemek için yapılan deneysel işlem öncesi ve deneysel işlem sonrası başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının test edilmesi için öncelikle verilerin normal dağılımlarına her iki teste katılan öğrenci sayısının 28 olmasından dolayı Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınmış ve $p (.055;.000)$ değerleri incelendiğinde iki ölçümün p değerlerinden birinin $.05$ 'ten küçük olduğu tespiti ile verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak grupların ön test ve son test sosyal bilgiler başarı puanları arasında anlamlı farkı test etmek için “Wilcoxon işaretli sıralar testi” yapılmıştır. Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5 Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Örgün eğitimdeki Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Ön Test Puanları ile Son Test Puanlarının “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” Sonuçları

Son-test Ön-test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	0.00	0.00	-4.631	0.000
Pozitif Sıra	28	14.50	406.00		
Eşit	0	-	-		

“Wilcoxon işaretli sıralar testi” sonuçlarına göre, bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerin (deney-2) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($z=-4.631, p<0.05$). Pozitif sıra ortalamalarına göre öğrencilerin tamamı son testte puanlarını ön teste göre artırmışlardır. Bu bağlamda anlamlı farkın son test lehine olduğu görülmektedir. Bir başka ifade ile bant karikatürlerinin kullanımı örgün eğitimdeki öğrencilerin sosyal bilgiler dersi akademik başarılarını olumlu yönde artırmıştır.

3. Üçüncü Hipoteze Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü hipotezi “klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerin (kontrol) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.” şeklindedir.

Klasik örnek olay yönteminin örgün eğitimdeki öğrencilerde sosyal bilgiler dersinde başarıya etkisini belirlemek için yapılan deneysel işlem öncesi ve deneysel işlem sonrası başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının test edilmesi için öncelikle verilerin normal dağılımlarına her iki teste katılan öğrenci sayısının 29 olmasından dolayı Shapiro-Wilk testi

sonuçları dikkate alınmış ve p (.081; .016) değerleri incelendiğinde iki ölçümün p değerlerinden birinin .05'ten küçük olduğu tespiti ile verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak grupların ön test ve son test sosyal bilgiler başarı puanları arasında anlamlı farkı test etmek için “Wilcoxon işaretli sıralar testi” yapılmıştır. Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6 Klasik Örnek Olay Yöntemiyle Öğrenim Gören Örgün eğitimdeki Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Ön Test Puanları ile Son Test Puanlarının “Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi” Sonuçları

Son test Ön test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	0	0.00	0.00	-4.707	0.000
Pozitif Sıra	29	15.00	435.00		
Eşit	0	-	-		

“Wilcoxon işaretli sıralar testi” sonuçlarına göre, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerin (kontrol) ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($z=-4.707$, $p<0.05$). Pozitif sıra ortalamalarına göre öğrencilerin tamamı son testte puanlarını ön teste göre artırmışlardır. Bu bağlamda anlamlı farkın son test lehine olduğu görülmektedir. Bir başka ifade ile klasik örnek olay yöntemi örgün eğitimdeki öğrencilerin sosyal bilgiler dersi akademik başarılarını olumlu yönde artırmıştır.

4. Dördüncü Hipoteze Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın dördüncü hipotezi “bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören BİLSEM’deki özel yetenekli öğrenciler (deney-1) ile örgün eğitimdeki öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerin (kontrol) son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.” şeklindedir.

Deney-1, deney-2 ve kontrol gruplarının deneysel işlemler sonrası sosyal bilgiler başarı testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının test edilmesi için öncelikle verilerin normal dağılımlarına tüm gruplardaki öğrenci sayıları 30’un altında olduğu için Shapiro-Wilk testi sonuçları dikkate alınmış ve p (.012;.000;.016) değerleri incelendiğinde üç grubun p değerleri .05’ten küçük olduğu için verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak grupların deneysel işlem sonrası sosyal bilgiler başarı puanları arasında anlamlı farkı test etmek için “Kruskal Wallis H Testi” yapılmıştır. Kruskal Wallis H Testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7 Deney-1, Deney-2 ve Kontrol Gruplarının Deneysel İşlemler Sonrası Sosyal Bilgiler Başarı Testi Puanlarına İlişkin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Grup	n	Sıra Ortalaması	df	χ^2	p
Deney-1 Grubu	10	45.95	2	11.523	.003
Deney-2 Grubu	28	38.80			
Kontrol Grubu	29	25.24			

Tablo 7'ye göre bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören BİLSEM'deki özel yetenekli öğrenciler (deney-1) ile örgün eğitimdeki öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerin (kontrol) son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir [$\chi^2(2) = 11.523$; $p < 0.05$]. Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Dunn's ikili çiftler testi üç grup için yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8 Deneysel İşlemler Sonrası Sosyal Bilgiler Başarı Testi Puanları Arasında Anlamlı Farkın Kaynağına İlişkin Dunn's İkili Çiftler Testi Sonuçları

Grup1	Grup2	Test İstatistiği	Standart Hata	Standart İstatistik	p	Düzeltilmiş p
Kontrol	Deney-2	13.562	5.117	2.650	.008	.024
Kontrol	Deney-1	20.709	7.083	2.924	.003	.010
Deney-2	Deney-1	7.146	7.116	1.004	.315	.946

Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan parametrik olmayan çoklu karşılaştırma testlerinden Dunn's ikili çiftler testine göre anlamlı farkın deney grupları lehine olduğu tespit edilmiştir. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören hem BİLSEM'deki özel yetenekli öğrencilerden oluşan (deney-1) grubun hem de örgün eğitimdeki öğrencilerden oluşan (deney-2) grubun, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerden oluşan (kontrol) gruba göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeylerinin anlamlı düzeyde farklı olduğu tespit edilmiştir. Bant karikatürleriyle öğrenim gören öğrencilerin sosyal bilgiler başarı düzeyi klasik örnek olay yöntemi ile öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulgulanmıştır. Buna bağlı olarak aşağıdaki yorumlara gidilebilir:

1. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemi, sosyal bilgiler dersi başarısını artırmaktadır.

2. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören BİLSEM'deki özel yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersi başarısı, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerin sosyal bilgiler dersi akademik başarısına göre anlamlı düzeyde yüksektir.

3. Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerin sosyal bilgiler dersi başarısı, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerin sosyal bilgiler dersi akademik başarısına göre anlamlı düzeyde yüksektir.

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören BİLSEM'deki özel yetenekli öğrenciler (deney-1) ile örgün eğitimdeki öğrenciler (deney-2) ve klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören öğrencilerin (kontrol) son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir.

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören BİLSEM'deki özel yetenekli öğrencilerden oluşan (deney-1) grubun klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerden oluşan (kontrol) gruba göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeylerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerden oluşan (deney-2) grubun, klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerden oluşan (kontrol) gruba göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeylerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Bu sonuçlara bağılı olarak bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeylerini klasik örnek olay yöntemi ile öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı düzeyde yükselttiğı görülmüştür.

Bir başka ifade ile araştırmanın problemlerine yönelik olarak, bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin sosyal bilgiler dersinde akademik başarıyı artırmada etkili olduğu ve yine bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin BİLSEM'deki özel yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde akademik başarısını artırmada etkisi olduğu sonucuna ulaşıldığı görülmektedir.

Savaş'a göre (2014) öğrenme ortamının zenginleştirilmesi ve öğrencinin derse aktif katılımının sağlanması, ders ve öğrenci açısından önemlidir ve öğrenme ortamında mizaha başvurulması öğrencilerin bireysel iletişimini sağlamaktadır. Böylece oluşturulan ortamların başarıyı beraberinde getirebileceğı söylenebilir. Nitekim Bayülgen'e göre (2011) karikatür, dolayısıyla mizah öğrencilere ve öğretmenlere daha rahat, ilgi çekici ve motive edici bir sınıf atmosferi sağlamak ve mizahın; problem çözme, yaratıcılık, dil becerileri ve stresle başa çıkma gibi bilişsel becerilerle ilişkili olduğu savunulmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada elde edilen bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin sosyal bilgiler dersindeki akademik başarıyı artırdığına yönelik sonucun alan yazındaki betimlemelerle desteklendiğı söylenebilir.

Yine ilgili literatür incelendiğinde eğitimde mizah ile ilgili olarak yapılan çalışmaların mizahın bilgi sağlamada, kalıcılıkta, yaratıcılık ve eleştirel düşünmede, problem çözme becerilerinde, ilgi ve dikkatin artırılmasında, öğrenmeye yönelik tutumlarda olumlu etkileri olduğu belirtilmektedir (Kılınç, 2008). Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin sosyal bilgiler dersinde akademik başarıyı artırdığına yönelik sonucun bu açıklamalarla da örtüştüğü görülebilir. Bununla birlikte sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersi başarılarında ve erişti düzeylerinde etkili olduğu sonucuna ulaşıldığı da alan yazında görülmektedir (Durualp, 2006; Koçoğlu, 2012).

Karikatür kullanımının sosyal bilgiler dersi dışında Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Coğrafya Öğretimi ve Fen Bilgisi dersine yönelik başarı düzeylerini artırmada da etkili olduğuna dair araştırma sonuçları da vardır (Palaz, 2010; Ayyıldız, 2010; Başarmak, 2013; Demirci,

2013). Tüm bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, bant karikatürlerinin kullanımının sosyal bilgiler dersi akademik başarıyı artırdığı sonucunu desteklediği söylenebilir.

Araştırmada hem bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yöntemiyle öğrenim gören BİLSEM'deki özel yetenekli öğrencilerde ve örgün eğitimdeki öğrencilerin hem de klasik örnek olay yöntemiyle öğrenim gören örgün eğitimdeki öğrencilerin ön test ve son test puanlarına göre sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir deyişle örnek olay yönteminin klasik ya da bant karikatürleriyle desenlenerek kullanımında öğrencilerin sosyal bilgiler dersi başarı düzeylerini artmaktadır.

Alan yazın incelendiğinde örnek olay yönteminin geleneksel öğretim yöntemleri ile karşılaştırıldığında vatandaşlık ve demokrasi eğitimi, sosyal bilgiler ve hayat bilgisi gibi derslerde öğrencilerin başarı düzeylerini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Pehlivan, 1997; Şimşek, 2005; Aykaç, 2007; İbrahimoglu ve Öztürk, 2013; Aydemir, 2010; Akgün, 2013). Bu araştırmada da örnek olay yönteminin hem klasik olarak kullanımı hem de bant karikatürleriyle kullanımında sosyal bilgiler dersinde başarıyı artırdığı tespit edilmiştir. Bu sonuçların alan yazındaki sonuçlarla örtüştüğü görülmektedir.

2005 yılında yürürlüğe giren öğretim programları yapılandırmacı anlayış temele alınarak hazırlandığı ve bu sınıflarda aktif öğrenme yöntemlerinin kullanıldığı dikkate alındığında öğrencilerin derslerdeki başarılarının bu durum ile açıklanabileceği söylenebilir. Bu çalışmada yer alan çalışma gruplarının tamamında sosyal bilgiler öğretim programının doğası gereği yapılandırmacı anlayış dikkate alınarak dersler planlanmış ve yine bu çerçevede derslerin işlenmesine özen gösterilmiştir. Bu bağlamda örnek olay yönteminin hem klasik hem de bant karikatürleri ile desenlenmiş olması durumunda ortaya çıkan sosyal bilgiler başarı düzeylerinin açıklaması söz konusu programın genel özelliğine bağlanabilir.

Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlara dayanarak aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

Bu araştırmada bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin sosyal bilgiler dersi akademik başarı düzeyini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda hem sosyal bilgiler hem de sınıf öğretmenlerine bant karikatürlerini kullanmaları önerilebilir.

Bant karikatürlerinin kullanımının sosyal bilgiler dersinde başarıyı artırdığı sonucundan hareketle sosyal bilgiler ders kitapları hazırlanırken bu durum dikkate alınarak birçok kazanımın anlatımında ve sunumunda bant karikatürlerinden yararlanılması önerilebilir.

Araştırmada bant karikatürlerinin başarıyı artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılacak olan başka çalışmalarla diğer derslerde de benzer şekilde bant karikatürlerinin başarıya etkisine bakılabilir.

Bu araştırma 5. sınıf “Kültür ve Miras” ünitesinde gerçekleştirilmiştir. Yapılacak olan başka çalışmalarda hem sınıf düzeyi hem de üniteler farklılaştırılabilir.

Bu çalışmada bant karikatürlerinin akademik başarıya etkisi sınıanmıştır. Başka çalışmalarla beceri ve değer edinimine etkisi de sınıanabilir.

Araştırma nicel boyutla ele alınmış ve deneysel olarak kurgulanmıştır. Yapılacak olan başka çalışmalarda bant karikatürü kullanımının öğrenci ve öğretmen görüşleriyle olumlu ve olumsuz yanları gibi birçok özelliğine nitel olarak bakılabilir.

Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin başarıyı artırmada etkili olduğu sonucundan hareketle öğretmenlerin sosyal bilgiler derslerinde mizah ve mizahi unsurlardan daha çok faydalanmaları önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akgül, N. (2006). *Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde kullandıkları yöntemler ve karşılaşılan sorunlar (Niğde ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Akarsu, F. (2004). *Üstün veya özel yetenekliler. 1. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı içinde (s. 127-154)*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Akgün, İ. H. (2013). *Sekizinci sınıf vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersinde örnek olay yöntemiyle öğretimin öğrenme düzeyine ve kalıcılığa etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Akyürek Tay, B. (2019). *Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin sosyal bilgiler dersinde başarıya, kalıcılığa ve yaratıcı düşünme becerisine etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Alacapınar, G. F. (2008). *Örnek olay yöntemi ve eğitimde örnek olaylar*. Ankara: Anı
- Ataman, A. (1998). *Üstün zekâlılar ve üstün yetenekliler. İçinde S. Eripek (Ed.), Özel eğitim (s. 170-194)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Ataman, A. (2004). *Üstün zekâlı ve üstün özel yetenekli çocuklar. 1. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı içinde (s. 155-168)*. İstanbul: Çocuk Vakfı
- Aydemir, G. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde örnek olay yönteminin öğrencilerin çevre bilincine ve çevreye yönelik tutumlarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, M. Z. (2011). *Okulda ahlak eğitimi ve ahlak öğretiminde örnek olay incelemesi yöntemi*. Ankara: Nobel
- Aykaç, N. (2007). *Sosyal bilgiler dersinde aktif öğretim yöntemlerinin kullanılmasının öğrencilerin derse karşı tutumuna, erişim düzeyine ve kalıcılığa etkisi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (23), 24- 37.*

- Ayyıldız, N. (2010). *Coğrafya öğretiminde karikatür materyali kullanımının öğrenci başarısına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Barut, D. (2017). *6. sınıf sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının yaratıcı düşünmeye etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Başarmak, U. (2013). *Karikatür animasyonuna dayalı çevrimiçi öğrenme ortamının öğrencilerin başarısına, fen öğrenmeye yönelik motivasyonuna ve mizaha yönelik tutumuna etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bayülgen, N. (2011). Yazı çalışmalarında karikatür, motivasyon ve yaratıcılık. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi (ATED)*, 1(1), 39-55.
- Bilgili, A. E. (2004). Üstün yetenekli çocukların eğitimi sorunu-sosyal sorumluluk yaklaşımı-.1. *Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 243-259). İstanbul: Çocuk Vakfı
- BİLSEM Yönergesi, (2016).
https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/07031350_bilsem_yonergesi.pdf 15/09/2019 tarihinde adresinden erişilmiştir.
- Boztaş, M. (2013). *Sosyal bilgiler öğretiminde hak ve özgürlüklere saygı değeri kazanımında örnek olay incelemesi yönteminin etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Deneysel desenler*. Ankara: Pegem
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem
- Cengizhan, S. (2015). Öğretim yöntemleri. İçinde T. Yanpar Yelken & C. Akay (Eds.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* (s. 253-286). Ankara: Anı
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. London and New York: Routledge.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çağlar, D. (2004). Üstün zekalı çocukların eğitim ve öğretimi. 1. *Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 265-274). İstanbul: Çocuk Vakfı
- Davaslıgil, Ü. (2004). Üstün zekalı çocukların eğitimi. 1. *Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 233-241). İstanbul: Çocuk Vakfı
- Davis, G. A. (2014). *Üstün yetenekli çocuklar ve eğitimi: Öğretmenler ve ebeveynler için el kitabı* (M. I. Koç, Çev.). İstanbul: Özgür
- Demir, E., Saatçioğlu, Ö., & İmrol, F. (2016). Uluslararası dergilerde yayımlanan eğitim araştırmalarının normallik varsayımları açısından incelenmesi. *Current Research in Education*, 2(3), 130-148.
- Demirci, G. (2013). *Eğitimde mizah ve karikatür kullanımının öğrenci başarısı ve motivasyonuna etkisi (ortaokul 7. sınıf fen ve teknoloji dersi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Duruoalp, E. (2006). *İlköğretimde sosyal bilgiler öğretiminde karikatür kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Enç, M. (2004a). Enderun. 1. *Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 37-84). İstanbul: Çocuk Vakfı
- Enç, M. (2004b). Özel eğitiminin tarihçesi. 1. *Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 15-35). İstanbul: Çocuk Vakfı
- Fraenkel, J. R., Wallen, N.E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill
- Gözütok, F. D. (2007). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Ekinoks
- İbrahimoğlu, Z. (2010). *6. sınıf sosyal bilgiler dersinde örnek olay kullanımının öğrencilerin akademik başarıya karşı tutum ve eleştirel düşünme becerileri üzerine etkileri*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- İbrahimoğlu, Z., & Öztürk, C. (2013). Sosyal bilgiler dersinde örnek olay yöntemi kullanımının öğrencilerin akademik başarıya karşı tutum ve eleştirel düşünme becerileri üzerine etkileri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(2), 523-547.
- Kabapınar, Y. (2007). *İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Maya
- Kabapınar, Y. (2014). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem
- Kemertaş, İ. (2001). *Uygulamalı genel öğretim yöntemleri: Öğretimde planlama ve değerlendirme*. İstanbul: Birsen
- Kılıç, O., & Bağrıaçık, T. (2017). *Beni anlayın: Özel yetenekli çocuğum var*. Ankara: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Kılınç, A. (2008). *Öğretimde mizahi kavramaya dayalı bir materyal geliştirme çalışması: Bilim karikatürleri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). Özel gereksinimi olan çocuklar ve özel eğitim. İçinde S. Eripek (Ed), *Özel eğitim* (s. 1-13). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Koçoğlu, E. (2012). *6. sınıf sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının erişiyeye göre değerlendirmesi*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Köseoğlu, M. (2009). *Sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının eleştirel düşünmeye etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- LaRossa, R., Jaret, C., Gadgil, M., & Wynn, G. R. (2000). The changing culture of fatherhood in comic-strip families: A six-decade analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 375-387.
- MEB (2013). *Özel yetenekli bireylerin eğitimi strateji ve uygulama kılavuzu 2013-2017*. Ankara: Milli Eğitim
- Muijs, D. (2004). *Doing quantitative research in education*. London: Sage Publications.
- Ömeroğlu, E. (2004a). Üstün yetenekli çocuğun eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasında yaratıcı dramının yeri. 1. *Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 311-315). İstanbul: Çocuk Vakfı.

- Ömeroğlu, E. (2004b). Okulöncesinde üstün çocuklar ve eğitimi. *1. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi (23-25 Eylül 2004): Üstün yetenekli çocuklar-Seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 275-282). İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Öngören, F. (1998). *Cumhuriyet 'in 75. yılında Türk mizahu ve hicvi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- Özşahin, E. (2009). Karikatürlerle coğrafya öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 20, 101-122.
- Palaz, T. (2010). *İlköğretim 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde karikatür kullanmanın öğrenci başarısına ve derse karşı tutumuna etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pehlivan, H. (1997). *Örnek olay ve oyun yoluyla öğretimin sosyal bilgiler dersinde öğrenme düzeyine etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Robson, C., & McCartan, K. (2016). *Real world research*. West Sussex: John Wiley & Sons Ltd.
- Savaş, S. (2014). İlköğretim 7. sınıf Türkçe derslerinde mizah kullanımının derse yönelik öğrenci tutumuna etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(1), 73-88.
- Sönmez, V. (2001). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. Ankara: Anı.
- Şimşek, S. (2005). *Örnek olaya dayalı öğretimin ilköğretim hayat bilgisi dersinde akademik başarıya ve öğrenmede kalıcılığa etkisi*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Taşkaya, S., & Bal, T. (2009). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, (27), 173-185.
- Taşkaya, S., & Muşta, M. (2008). Sınıf öğretmenlerinin Türkçe öğretimine ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(25), 240-251.
- Uğur, A. (2007). *Oluşturmacı sosyal bilgiler öğretiminde örnek olay incelemesi tekniği kullanımının öğrencilerin empatik düşünme becerilerine etkisi: Bir eylem araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ulusoy, H. F., Sakaltaş, E., Güneş, H., Dokgöz, M., Akın, Ö., & Köseoğlu, S. (2014). *Özel yetenekli çocuklar aile kılavuzu*. Ankara: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Yetim, B. N. (2015). *Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik ve dayanışma değerlerinin öğretiminde kullanılan örnek olay ve drama yöntemlerinin etkililiğinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

The Effect of Case Method Designed with Band Caricatures on Social Studies Lesson Achievement Levels of Gifted Students of BILSEMs and Students in Formal Education

EXTENDED ABSTRACT

The true experimental and quasi-experimental designs used in this study are designed with band caricatures as well, intending to research the effects of case study method on social studies lesson achievement level of gifted students of BILSEMs and students in formal education. In this study, which was carried out in the fall semester of the 2018-2019 academic year, deployed multi-stage sampling method due to conducting the study with totally three groups –two experimental and one control group. Therefore, convenience sampling, purposeful sampling and simple random sampling methods are also used in the study. The data used in the study were collected through the social studies achievement test that was developed by one of the researchers of the study. In the data analyses, SPSS 22 statistical software was used to calculate arithmetical average, standard deviation, standard error, corrected p values, Shapiro-Wilk test, Wilcoxon Signed Rank test, One Way ANOVA test, Kruskal Wallis H test, Dunn’s Pairwise test and Levene’s test scores. The posttest scores show that there is a significant difference in the social studies lesson academic achievement levels of the gifted students of BILSEMs who were taught with case method designed with band caricatures (experimental-1), and the students in formal education (experimental-2) and students in formal education who were taught with classical case method (control).

According to the posttest scores, there is a significant difference in the social studies lesson academic achievement levels of the gifted students of BILSEMs who were taught with case method designed with band caricatures (experimental-1), and the students in formal education (experimental-2) and the students who were taught with classical case method (control).

The group of gifted students of BILSEMs who were taught with case method designed with band caricatures (experimental-1) are found to have a significantly higher academic achievement level in social studies lesson compared to the group of students in formal education who were taught with classical case method (control). Similarly, it is seen that the group of students in formal education have a significantly higher level of academic achievement in social studies lesson compared to the group of normal students who were taught with classical case method (control).

The results show that the case method designed with band caricatures increase the social studies lesson academic achievement level of the students significantly more than classical case method does.

In other words, regarding the problems in the study, the case method designed with band caricatures is found to be efficient in increasing the academic achievement in social studies lesson; and in a similar vein, case method designed with band caricatures is found to be efficient in increasing the academic achievement level of the gifted students of BILSEMs in social studies lesson.

In this study, it is concluded that case method designed with band caricatures increase the academic achievement level in social studies lesson. In this context, both teachers of social studies and primary school teachers are recommended to use band caricatures.

On the grounds of the finding in the study that band caricatures increase the achievement level in social studies lesson, the social studies lesson course books are recommended to benefit from band caricatures in the presentation of achievements.

This study tested the effect of band caricatures on academic achievement. In the future studies, their effect on skills and attaining the values can be tested.

Relying on the finding that case method is efficient in increasing the achievement level, the teachers of social studies are recommended to use more humor and comic elements.